

РОЗВИТОК АРАБО-МУСУЛЬМАНСЬКОЇ НАУКИ І МЕДИЦИНИ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

У VII-VIII ст. на величезній території Передньої й Центральної Азії і Північної Африки після довготривалих воєн утворилася нова імперія – Арабський халіфат, держава, яка підкорила собі багато країн і народів від Паміру до берегів Атлантичного океану. Тоді ж на основі господарчих зв'язків і взаємообміну культурними цінностями на всій території Близького й Середнього Сходу формується арабомовна культура [1, 187].

Друга половина VIII-XII ст. визначається активним входженням у творчі процеси арабо-мусульманської культури численних арабізованих і ісламізованих народів Халіфату. Саме так, у рамках складних взаємовпливів різних культурних традицій, відбувався розвиток арабської культури в її «класичний» період, початок якому поклав прихід до влади в Халіфаті Аббасидів [1, 195].

Найвизначніший багдадський халіф аль-Мамун у 832 р. заснував у Багдаді «Будинок мудрості». У ньому діяли величезні бібліотека (близько 400 тис. книг) та обсерваторія, здійснювалися різноманітні експериментальні дослідження, особлива увага приділялась розвитку медицини і права [2, 112]. Класичний період розвитку науки в країнах ісламу в середні століття був ознаменований також розквітом фізико-математичних наук і, передусім, математики, механіки й астрономії.

Це здебільшого обумовлювалося тим, що процвітання арабо-мусульманських державних утворень забезпечувалося створенням системи штучного зрошення, що включало будівництво каналів, іригаційних споруд, а також палаців, храмів, успішною міжнародною торгівлею, дорожнім будівництвом, розвитком ремесел тощо [1, 197].

Удосконалення системи обчислення призвело до появи нової, невідомої раніше математичної науки – алгебри. Одним із засновників алгебри є визначний математик з Хіви у Середній Азії аль-Хорезмі (IX ст.), яким розроблено низку прийомів вирішення алгебраїчних рівнянь 1-го й 2-го ступенів, а також введено поняття алгоритму [2, 113].

Характерною рисою наукової діяльності цього часу було прагнення до універсальності, енциклопедичності, оволодіння відразу кількома науками. Багато вчених того часу могли плідно працювати одночасно у кількох галузях знань. Навіть поети, творці витонченої літератури, як правило, виявляли неабияку наукову ерудицію. Так, Джахід – відомий поет і мислитель – писав трактати з філософії, медицини, історії, поетики, геометрії й інших наук; ар-Разі був хіміком, медиком, фармакологом, філософом [1, 197].

Великого розвитку досягла географічна література, яка містила досить повний опис країн Халіфату й цінні відомості про інші країни й народи, зокрема, про народи Східної Європи і Китаю. Для мусульманських учених географія була особливою галуззю астрономії. Не досягнувши в теорії великого успіху, арабські вчені на практиці виявилися здатними збільшити знання греків до такого рівня, що саме ними були закладені основи сучасної географії Азії й Північної Африки. Вони мали такі знання завдяки широким просторам арабського світу, а також тривалим подорожам купців і прочан. Купці проникали далеко за межі країн ісламу.

Найбільшими географами і мандрівниками цього періоду були Ібн Хордадбех, ал-Якуб, ал-Масуді, ал-Балхі, ал-Істахрі, ал-Мукаддасі [1, 198].

Великих успіхів досягла медицина – вона розвивалась більш успішно, ніж в Європі чи на Далекому Сході. Арабську середньовічну медицину прославив Ібн Сіна – Авіценна, автор філософського трактату «Книга зцілення». Абу Бакр Мухаммед ар-Разі, відомий багдадський хірург, дав класичний опис віспи і кору [3, 256].

Внесок у медицину був особливо вагомим у галузі офтальмології і, пов'язаної з нею, геометричної оптики (було винайдено окуляри). Активно розвивалася фармакологія (наука про ліки), представлена працями таджика аль-Харавія і перса аль-Маджусі [2, 113].

Говорячи про арабські науки, необхідно згадати про алхімію. Алхімія намагалася поєднати гуманітарні пріоритети Середньовіччя з потребами природничого пізнання світу, продовжуючи традиції, закладені багатьма культурами від Давнього Єгипту до Давнього Китаю. Основною метою алхіміка були пошуки «філософського каменя». Ці пошуки супроводжувалися з'ясуванням питань про те, як виникають з елементів ті чи інші речі. Фізико-хімічні процеси очищення, збагачення, розплавлення, кристалізації та багато інших уподібнювалися психологічним процесам удосконалення духовних якостей самого експериментатора [2, 114].

Отже, самобутня високорозвинена арабо-мусульманська культура посідає одне з найважливіших місць у скарбниці світової культури. Вона процвітала від Індії до Іспанії, включаючи Близький і Середній Схід та Північну Африку. Її вплив відчувався і відчувається зараз у багатьох регіонах світу. Унікальність цієї культури обумовлена особливостями ісламу, який становить не просто світову релігію, а цілісну культуру – право і державу, філософію і мистецтво, релігію і науку.

Список використаної літератури:

1. Гаврюшенко О. Історія світової культури: навч. посібник / Наук. ред. В. Шейко, О. Кравченко. – К. : Кондор, 2006. – 404 с.
2. Історія світової та української культури : підручник для вищ. закл. освіти / В. Греченко, І. Чорний, В. Кушнерук, В. Режко. – К. : Літера ЛТД, 2005. – С. 112-114.
3. Культурологія. Історія мирової культури : учебник для вузов / под ред. А. Марковой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998. – С. 256.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Мазур О. О.

Т. В. Соляр

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ТРАДИЦІЙНИЙ ОДЯГ СТАРОДАВНЬОЇ ІНДІЇ

Історія індійського одягу, зокрема сарі, починається з цивілізації долини Інду, яка процвітала тут в 2800—1800 до н. е. [1, 13]. Історики вважають, що найдавнішим зразком індійського драпірованого одягу були чоловічі дхоти, котрі і стали передвісниками сарі. Також історики стверджують, що до XIV століття дхоти носили як чоловіки, так і жінки [2, 123]. Сарі в нинішньому вигляді індійські жінки носили протягом останніх сотень років. Виникають суперечки відносно історії виникнення чолі, або блузи сарі, та нижньої спідниці. Деякі дослідники заявляють, що вони були привнесені британцями, що прибули до Індії, і були введені, щоб задовільнити вікторіанські ідеї скромності, тому що раніше жінки носили лише одну драпіровану тканину, яка могла випадково відкрити верхню частину тіла і грудей.

До повсякденного одягу індусів відносять насамперед сарі, потім – наплічні шалі і шарфи, а також відрізи на чоловічі стегнові пов'язки і на тюрбани. Барвистістю відрізняються тільки жіночі костюми, чоловічий одяг, як правило, однотонний: літом всі ходять в білому, взимку, у міру своїх достатків, носять куртки, європейські костюми і каптани різного крою і однотонні. Кольоровими бувають лише широкі покривала, які замінюють пальто, і тюрбани, а також відрізи на «дхоті» - стегнові пов'язки.

В Індії шалі – частина повсякденного одягу індійських чоловіків та жінок у прохолодну пору року. Чоловіки носять шалі з цупкої простої вовни неяскравих кольорів: світло-коричневі, сірі, чорні. Жінки підбирають шалі під колір сальвар-камізів та сарі. Іноді накидають по кілька шарів накидок: одна шаль – на голову, і ще одна – на плечі і тулуб. Вважається, що індійським жінкам літнього віку не пристойно носити шалі яскравих кольорів, а молодим приглушені відтінки. У деяких народностей та релігійних груп Індії, зокрема сикхів, вважається непристойним для жінки ходити з непокритою шаллю головою.